

CARL LEISSNER:

Det personliga sparandet

Ökat sparande och jämnare förmögenhetsfördelning främjas bäst genom tillämpning av principen om uppskjuten skatt i kombination med medelsförvaltning i depåform. Det är innebörden av denna artikel av civilekonom Carl Leissner. Alla bör få rätt att öppna spardepåer genom avtal med kreditinstitut som mottager de belopp vederbörande själv eller hans arbetsgivare överför. Depåerna skall förvaltas enligt ägarnas instruktioner och avsättningarna till dem förutsättes bli skattefria. Spararna kan ges väsentligt ökad valfrihet beträffande sparmedlens placering och omplaceringar då alla former av produktiva investeringar bör medgivas.

Det personliga sparandet

Den numera av Allan Larsson ledda löntagarfundsutredningen lär vara inne på slutvarvet. Även om socialdemokraterna – kanske mest av opportunistiska skäl – gjort en del ändringar i sitt ursprungliga förslag, präglas det fortfarande av en bestämd vilja att stärka planhushållning och kollektivt sparande. Motsidans vilja att stärka marknadshushållning och personligt sparande förefaller inte vara lika utpräglad.

Det går inte att i denna fråga vara alltför slätstruken. Man måste inse att ett ökat sparande och en jämnare förmögenhetsfördelning måste åstadkommas "so oder so". Kan det inte ske inom marknadshushållningsramar, kommer blandekonomin på sikt icke att rymma så mycket marknadshushållning att man längre kan tala om någon blandning.

Marknadshushållning i klassisk mening förekommer inte i dag och har kanske aldrig funnits. Marknadshushållningens inkomstfördelning blir i välfärdssamhället omstuvad genom olika välfärdspolitiska åtgärder, i första hand socialförsäkringar och inkomsttransfereringar. Det finns ingen anledning att här beröra de många svårbemästrade avvägningsproblem som är förknippade med en rationellt bedriven välfärdspolitik.

Välfärdspolitikens tillkomst har förändrat men knappast förringat marknadshushållningens betydelse. Dess principer är fortfarande utslagsgivande på många sätt, tex inom produktionslivet och vid prissättningen på varor och tjänster. Marknadshushållningen är en ofrånkomlig förutsättning för ett fritt näringsliv.

Inför spardepåer

Det frivilliga personliga sparandet får anses

vara en av marknadshushållningens hörnstenar. Om det sviktar så sviktar hela byggnaden. Marknadshushållningens anhängare borde begagna det tillfälle som nu erbjuds för att föreslå verkligt effektiva åtgärder för att stärka det personliga sparandet.

Man borde skapa väsentligt gynnsammare villkor för det personliga sparandet och anpassa tillämpningen av dem till våra dagars jämlikhetskrav. Det kan ifrågasättas om det finns något område där utjämning i dag har större fördelar och mindre nackdelar än på förmögenhetsområdet.

Det personliga sparandet måste bli mycket mera meningsfullt. Det måste bli betydligt lönsammare och det måste framför allt bli intressant. För att lösa problemet att på ett fördelningspolitiskt tillfredsställande sätt göra det personliga sparandet mer attraktivt bör man inrätta en ny sparform, som vi kan kalla spardepå. Den skulle i korthet innebära följande.

Varje medborgare skall ha möjlighet att inrätta en spardepå för sin räkning. Det antas tillgå så att han avtalar med ett kreditinstitut att det skall mottaga de belopp, som han själv eller hans arbetsgivare överför till depån, och förvalta medlen enligt ägarens instruktioner och de regler som förutsätts bli fastställda för sådana depåer. För bankernas del blir spardepåerna fullt jämförbara med vanliga notariatsdepåer. Förvaltningskostnaderna — som skall bestridas från depåernas avkastning — måste nedbringas genom utnyttjande av alla möjligheter till förenkling.

Om samhällets sparfrämjande anknyts till spardepåer vinner man först och främst att spararen kan ges väsentligt ökad valfrihet beträffande sparmedlens placering och också kan

tillåtas att när som helst göra omplaceringar. Hans val begränsas inte till spar-, vinstspar- och fondsparkonton, de sistnämnda i kombination med andelar i aktiefonder. I princip bör alla former av produktiva investeringar vara medgivna för spardepåerna. Främst torde, förutom banktillgodohavanden, börsnoterade värdepapper, bostäder och egen rörelse ifrågakomma.

Med depåformen följer att de förvaltande bankerna, var och en i sin stad, skall svara för att alla transaktioner står i överensstämmelse med gällande bestämmelser.

En spardepå kan tillföras medel dels genom överföringar från ägaren eller hans arbetsgivare och dels genom att avkastning tillförs kapitalet. Man får tänka sig att det belopp ägaren varje år får överföra kommer att vara maximerat och att så också kommer att vara fallet beträffande den totala behållningen. När behållningen nått taket skall varje år hela avkastningen överföras till ägaren. Maximibeloppen för årlig avsättning och total behållning bör fastställas årligen.

Beskattning och möjlighet till belåning

Ägaren bör åtnjuta skattefrihet för de avsättningar han gör till sin depå. Om skattefriheten skall ha form av en avdragspost i deklarationen eller ett för alla lika skatteavdrag, motsvarande marginals-katten i vanliga inkomstlagen, skall här lämnas därefter.

Skattereglerna för spardepåer bör utformas med sikte på att kapitalet skall vidmakthållas och förkovras för att stärka ägarens ekonomi genom att med tiden lämna ett beaktansvärt

inkomstillskott och redan på kort sikt öka hans solvens och likviditet.

Spardepåer bör skattemässigt intaga en självständig ställning och ha egna skatteregler. Förutsättningar härför får anses föreligga i och med att tillgångarna hålls avskilda från ägarens personliga egendom och står under särskild förvaltning. Spardepåer bör vara fria från inkomst-, förmögenhets- och realisationsvinstbeskattning. Ägaren bör beskattas endast för de belopp som överförs till honom.

Om någon vill eller måste återföra kapital från sin depå skall skatt utgå efter samma regler som gäller för skattebefrielse vid avsättning till depån.

Även om sparandet blir skattefritt kommer kanske många – vid nuvarande marginalskatter – att finna det ointressant att skaffa ett sparkapital, vars avkastning till största delen försvinner som skatt. Det kan därför vara skäl överväga att beskatta avkastning från spardepåer enligt en enhetlig skattetariff som gör den behållna avkastningen intressant för alla. Ett liknande förfarande tillämpas ju redan vid beskattning av premieobligationsvinster.

Som ovan antytts bör spardepåer bli kunna användas för anskaffning av fastighet, bostadsrätt eller ägarlägenhet. Av praktiska skäl torde det få ske i den formen att ägaren lånar från sin depå mot säkerhet i den tillgång som förvärvas. Den förvaltande banken får tillse att lånet ej blir större än belåningsvärdet såvida inte ytterligare säkerhet ställes.

Det måste vara rimligt att en person som plötsligt hamnar i en brydsam ekonomisk situation icke av den anledningen skall vara tvingad att reducera eller upplösa sin spardepå. Han bör ha möjlighet att låna från den eller att

belåna dess tillgångar. Vid beräkning av belåningsvärdet måste man givetvis beakta den skatt som uppkommer om depån avvecklas.

Ingen prioritering av kapitalbehoven

När det första förslaget till löntagarfonder framlades, angavs målen vara att 1) komplettera den solidariska lönepolitiken, 2) motverka den förmögenhetskoncentration, som följer med industrins självfinansiering, 3) öka löntagarnas inflytande över den ekonomiska processen. Under resans gång har näringslivets behov av riskvilligt kapital kommit att utgöra ett allt viktigare argument för löntagarfonder. Förslaget om spardepåer syftar inte att prioritera något visst kapitalbehov framför övriga. Om reavinstbeskattningen slopas för spardepåer bör det emellertid göra placering i aktier mer lockande. I en akut situation kan man kanske överväga särskilda placeringskvoter för aktier och liknande, men en sådan bestämmelse bör vara av övergående natur.

Spardepåer kan – och bör – kombineras med speciella sparpremier i syfte att öka sparviljan och sparförmågan hos personer med låg inkomst. Sparpremierna kan ha formen av ränte- och amorteringsfria lån, som tillförs sådana sparares depåer i relation till deras eget sparande.

Det är kanske en överloppsgärning att påpeka att de framförda förslagen är mycket skissartade. I övrigt må avslutningsvis betonas att det förefaller angeläget att åtgärder för att främja frivilligt personligt sparande blir så effektiva som möjligt och utformas på sådant sätt att alla sparformer behandlas likartat.